

“Όταν όμως πιά ή γενιά του '30 μπροστά στα αδιέξοδα τής τυφλής και άκριτης μίμησης κάθε ευρωπαϊκού χωρίς τὸ σωτήριο ἔρμα τής αὐτογνωσίας — και αὐτή ή ἐποχή κράτησε κάπου ἑκατὸ χρόνια περίπου ἀπὸ τότε πού γίναμε ἐλεύθερο κράτος— κήρυξε με τὸν τρόπο της τὴν ἀνάγκη τής ἑλληνικότητας, χρειάστηκε τουλάχιστον στὴν ζωγραφικὴ νὰ ἀρχίσουμε συλλαβίζοντας.

Ἡ Νίκη Καραγάτση ὅμως, κομμάτι ἀπὸ τὴν σάρκα αὐτῆς τής γενιάς, ἔχω τὴν γνώμη πὸς δὲν χρειάστηκε νὰ συλλαβίσει. Ἦταν ὄριμη και ἔτοιμη ἐξαρχῆς. Εἶχε τὴν ἑλληνικὴ παιδεία ἀπὸ τὸ σπίτι της πού δὲν πέταξε ὡς ἀχρηστὴ, τής εἶχε χαριστεῖ εὐαισθησία και ζωγραφικὸ ταλέντο. Εἶχε ζωντανές ὄλες τὶς μνῆμες, ἀνοιχτοὺς ὀρίζοντες στὸν κόσμον και κριτικὴ ματιά.

Τὰ ἔργα της μολοντί μικρὰ σὲ διαστάσεις λάμπουν ἔσωθεν φῶς. Εἶναι τωρινά, μᾶς εὐφραίνουν, μᾶς παρηγοροῦν, μᾶς ὑπόσχονται.

“Όπου και ἂν τὰ δοῦμε μᾶς τραβοῦν σὰν μαγνήτης. Ἴσως γιατί περιέχουν στὸ βάθος τὴν παλιά συλλογικὴ γνώση, σύγχρονους ζωγραφικοὺς προβληματισμούς, τὶς δικές μας ἀγωνίες και χαρές, ὄλα χωνεμένα και δοσμένα με εὐλικρίνεια και προσωπικὸ ὕφος, κτῆμα δικό της.

Ἐλπίζω και εὐχομαι τὸ ἔργο τής Νίκης Καραγάτση, ὅπως ἔχει συγκεντρωθεῖ στὸ λεύκωμα, νὰ προσφέρει ἔναυσμα γιὰ τὴν δική μας θεώρηση τής ἑλληνικότητας πού τὴν ἔχουμε ὅπως πάντα πολλὴ ἀνάγκη.

ΑΓΑΠΗ ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ

ΑΛΕΚΟΣ ΒΑ. ΛΕΒΙΔΗΣ

ΜΟΥ ΖΗΤΗΘΗΚΕ ΝΑ ΜΙΑΗΣΩ γιὰ τὴν Καραγάτση ὡς ὁμότεχνος. Ἐνας ζωγράφος εἶναι ἴσως ὁ λιγότερο κατάλληλος νὰ «μιλήσει» γιὰ τὴν ζωγραφικὴ παρ' ὅτι, κατὰ τεκμήριο, εἶναι σὲ θέση νὰ παρατηρεῖ διεισδυτικότερα ἕναν πίνακα.

Παρ' ὄλα αὐτὰ θὰ κάνω μιὰ προσπάθεια νὰ σᾶς κοινωνήσω ὀρισμένες σκέψεις πού ἄλλωστε ἔχουν σὲ μεγάλο βαθμὸ καλυφθεῖ ἀπὸ τοὺς προηγούμενους ὁμιλητές.

Ἡ οὐσιαστική γνωριμία μου μὲ τὸ ἔργο τῆς Καραγάτση ἔγινε μὲ ἀφορμὴ τὴν προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Νωρίτερα μοῦ ἦταν γνωστοὶ κάποιοι σκόρπιοι πίνακές της πού εἶχε τύχει νὰ συναντήσω καὶ πού τοὺς ἀντιμετώπιζα πάντα μὲ σεβασμὸ γιὰ τὴν δύναμη ὑποβολῆς πού ἐξασκοῦσαν πέρα ἀπὸ τὴν ταπεινὴ ἐξωτερικὴ θωριά τους, καὶ ἀκόμα, γιὰ τὴν ἰδιαίτερη ποιότητα τοῦ χρώματός τους.

Ἡ οὐσιαστικότερη συνάφεια μὲ τὸ ἔργο της μοῦ ἀποκάλυπτε σταδιακὰ τὸ ἦθος της. Ἐκ πρώτης ὄψεως πρόκειται γιὰ μιὰ ζωγραφικὴ ἀπλὴ καὶ προσπελάσιμη πού δὲν ἀκκίζεται, δὲν ἐπιδεικνύει τεχνικὲς δεξιότητες, δὲν φαίνεται περίπλοκη ἢ νοηματικὰ ἐρμητικὴ. Ἄς μὴ θεωρηθεῖ ὅμως πὺς μιὰ τέτοια ζωγραφικὴ εἶναι ἐλαφριά, ἀβασάνιστη καὶ ἀφελής. Τὴν χαρακτηρίζει μιὰ ἠθελημένη οἰκονομία μέσων πού στοχεύει στὴν ἔκφραση τοῦ οὐσιώδους.

Ἡ Καραγάτση δὲν ὑποτάσσει τὴ ζωγραφικὴ τῆς ἔκφρασης στὴν *a priori* καλλιέργεια κάποιου εὐκόλου ἀναγνωρίσιμου προσωπικοῦ στυλ. Εἶναι τελείως ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴν κενὴ ἀλαζονεία τοῦ φορμαλισμοῦ.

Ζωγραφίζει ἀπὸ ἀγάπη καὶ μὲ ἀγάπη τὸν οἰκεῖο της μικρόκοσμο: ἀνθρώπους, χώρους, τοπία, ἀντικείμενα καὶ μέσα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀγάπη διαχέεται ἡ προσωπικότητά της στὸ ἔργο της. Σὲ καμία ὅμως περίπτωση ἡ ζωγραφικὴ της δὲν ἐκπίπτει στὸν συναισθηματισμὸ, δὲν γίνεται γλυκερή. Ἐνῶ τὰ θέματα πού διαλέγει νὰ παραστήσει εἶναι ἐφήμερα, ρωπογραφικά, ἡ δύναμη τοῦ συναισθηματός της τὰ ἐξυψώνει στὸν χώρο τῆς ποίησης, τοὺς προσδίδει τὴν αὔρα τοῦ μὴ πραγματικοῦ. Ἡ ζωγραφικὴ τῆς Καραγάτση εἶναι ἀνθρωποκεντρικὴ, ἀκόμα καὶ στίς νεκρὲς φύσεις τὸ ἀνθρώπινο ἔχθος εἶναι φανερό.

Τὰ χρώματά της κινοῦνται στὴ σκιερὴ καὶ θερμὴ πλευρὰ τῆς χρωματικῆς κλίμακας. Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν λυρικὴ καὶ ἁρμονικὴ τους διάθεση ὑπάρχει μιὰ ἔνταση σ' αὐτὰ τὰ χαμηλότενα χρώματα. Εἶναι ἡ ἔνταση πού νιώθει κανεὶς τὴν αὐγὴ ἢ τὸ σούρουπο, ὅταν στὸ λαμπερὸ μισόφωτο τὸ φῶς παλεύει νὰ ἀναδυθεῖ ἀπὸ τὸ σκότος, γιὰ νὰ φανερωθεῖ.

Εἶχα τὴν εὐκαιρία λόγῳ τῆς συγκεκριμένης ἐκδόσης νὰ ἐντρυ-

φήσω στην πληθώρα των σχεδίων της. Σχεδιάζει παντού, στο έργαστήριό, στον δρόμο, στο καράβι για την Άνδρο, στο καφενεϊό, στην κουζίνα, στο καθιστικό, στην έκδρομή, στην φιλική σύναξη, στο νοσοκομείο την ύστατη ώρα. Πρόκειται λιγότερο για μιὰ συνεχῆ άσκηση σύμφωνα με τὸ γνωστὸ ρητὸ τοῦ Ἀπελλιῆ, *nihilus dies sine linea*, καὶ περισσότερο για μιὰ διαδικασία ἐξοικείωσης-προσέγγισης τοῦ ἔμφυχου καὶ τοῦ ἄψυχου περιβάλλοντός της. Σχεδιάζει τὰ πορτρέτα τῶν νοσηλευτριῶν της στὸ νοσοκομείο στὸ Λονδίνο με τὴν ἴδια συμπάθεια καὶ ἐνάργεια για τὴν ἀνθρώπινη κατάσταση με τὴν ὁποία σχεδιάζει τοὺς ἀγνωστους συνεπιβάτες στὸ καράβι ἢ τοὺς ἀγαπημένους της στὸ σπίτι, δίχως δραματικὲς ἐξάρσεις, δίχως ἐξπρεσιονισμό.

Ἡ ζωγραφικὴ της μέχρι τὴν τελευταία στιγμή εἶναι νηφάλια καὶ στρέφεται πρὸς καὶ ἀγκαλιάζει τοὺς ἄλλους. Στὴν ζωγραφικὴ πραγματικότητα τοῦ σήμερα, ὅπου περισσεύει ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ κενότητα, ὅπου ὁ ναρκισσισμὸς μεταγράφεται ὡς προσωπικὸ ὕφος, ὅπου οἱ ἐγκεφαλικοὶ ἀκροβατισμοὶ ἔχουν ἐκδιώξει τὸ αἶσθημα, ὅπου ἡ ἀγωνία ἐνταξῆς σὲ μιὰ διεθνή ἀγορὰ τείνει νὰ ἀφανίσει τὴν ἰδιομορφία καὶ τὴν διαφορετικότητα ἀλλὰ καὶ τὴ ζωγραφικὴ τὴν ἴδια, ἡ Καραγάτση ἀντιπαρθέτει τὴν οἰκειότητα τῶν χαμηλῶν τόνων, τὴν εὐρύτητα τοῦ μικρόκοσμοῦ της, τὸ βάθος τοῦ αἰσθηματός της, τὴν εὐθραυστη δύναμή της. Σκεφθεῖτε, στὴν ἐποχὴ μας τολμάει ἀκόμα νὰ δηλώνει ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ ζωγραφίσει καὶ αὐτὸ νὰ ἔχει μιὰ λυτρωτικὴ ἐπίδραση στὴν ἴδια, καθὼς καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἄλλους.

Εὐχαριστῶ.

ΑΛΕΚΟΣ ΒΑ. ΛΕΒΙΔΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Νίκη Κ.

ΜΕ ΤΗ ΝΙΚΗ ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ καὶ τὴ ζωγραφικὴ της γνωρίστηκα τὸ 1979. Τὰ ἔργα της ἔκτοτε άσκησαν πάνω μου μιὰν ἀκατανίκητη ἔλξη. Κάθε φορὰ πὸν βρισκόμουν μπροστὰ σ' ἓναν πίνακά της,